

גבולות היחידה: שמואל ב' פרק ה'

נושא היחידה: מלכות דוד בירושלים

מספר שיעורים: 1

כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

בפרקנו, דוד מומלך על כלל עם ישראל, ובעקבות כך הוא עולה לירושלים – עיר הבירה. הוא כובש אותה מידי היבוסים, דבר הגורם לשתי תגובות שונות בממלכות השכנות: ממלכת צור השולחת לדוד מתנות וחומרים לבניית ארמונו, ולעומת זאת, הפלישתים שיוצאים פעמיים למלחמה מול דוד. לאורך כל הפרק, נראה כי דוד דבק בה', גם כאשר הוא מגיע לגדולה, ובכל עת הוא יודע כי כל אשר לו, הגיע מאת ה'.

פתיחה:

המורה יספר לתלמידים על שני חברים: מושקו וגידי. השניים היו חברים טובים, אבל החיים לקחו אותם למקום קצת שונה: מושקו היה עני ואביון, וכל דבר שהוא עשה – נכשל. הוא קנה רכב, ואחרי שעתיים נשרף המנוע, הוא ניסה להיות סוחר בדים, ואחרי שבוע נגנבה לו כל הסחורה.

לעומתו, גידי הצליח מאוד, וכל דבר שעשה- הצליח. הוא למד שלושה תארים, הפך להיות רופא מבוקש, ונתן הרצאות ברחבי העולם. הוא היה חכם להשקיע את הכסף שלו כך שהניב רווחים אדירים, והיה לו בית ענק ורכב חדיש ביותר. כל מה שרצה – הכול היה לו בשפע.

המורה ישאל את התלמידים: למי, לדעתכם, יותר קל להרגיש שמה שקרה לו, זה רק מה? מי מהם זוכר יותר להתפלל לה'?

כמובן שהאדם העני. בזמן קושי וצרה, בזמן של מחסור- אדם יותר קרוב לה'. ובזמן של רווחה וטוב – קשה יותר לזכור שמה שיש לי זה מה'. "מה זאת אומרת?! אני מעולה וחכם, ולכן הצלחתי!". הגדולה היא לזכור, גם בזמן של טוב ושפע, כי כל מה שיש לי זה מה'.

פגשנו את דוד המלך ברגעים קשים ולא פשוטים, כאשר ברח משאול וסכנת מוות ריחפה מעל ראשו- הוא היה דבוק אז כל הזמן בה' והרגיש כי הכול מאתו יתברך. אך מה יהיה בזמן הצלחה ושגשוג?

לימוד הפסוקים:

קריאת פס' א'-ג': בקשת כל העם שימלוך עליהם

נזכיר כי בפרק הקודם סופר על מותו של איש-בושת, שהיה מלך ישראל, ולכן פונים העם לדוד.

נשאל את התלמידים מהן שלוש הסיבות שמונים עמ"י בבקשתם כי דוד ימלוך עליהם?

1. "הננו עצמך ובשרך אנחנו" - אנו כל עם ישראל אחים ומרגישים קרובים זה לזה.
  2. גם כאשר שאול היה המלך, אתה היית "מוציא ומביא" - אתה זה שהובלת אותנו בפועל, כשר הצבא.
  3. ה' אמר לך שאתה תנהיג את עמ"י. נגיד = מנהיג, מלך.
- דוד מקבל אותם ברצון, וכורת ברית לכל זקני ישראל. הוא נמשח בחברון למלך על כל ישראל, במעמד הזקנים.

← המורה ישאל את התלמידים: מדוע היה צריך להמליך פעמיים את דוד, הרי הוא כבר הומלך בפרק ב'?

על התלמידים לערוך השוואה בין פרק ב' פס' ד' ("אֲנָשֵׁי יְהוּדָה... לְמֶלֶךְ עַל בֵּית יְהוּדָה") לבין פרק ה' פס' ג' ("כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל... לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל"),

ומתוך כך להסביר את ההבדל בין ההמלכות ומדוע היה נצרך לעשות זאת פעמיים.

חשוב לאפשר לתלמידים לערוך בעצמם את ההשוואה, כך שהם יוכלו לרכוש מיומנות זו.

לאחר שהתלמידים ינסו לבצע את ההשוואה בעצמם, המורה יכתוב את הפסוקים על הלוח כך שהשוואה תהיה יותר ברורה ומובנת.

← נכתוב על הלוח שאלה מקדימה לקריאת הפסוקים:

מה דוד עושה לאחר המלכתו על כלל ישראל?

נקרא **בפס' ד'-ו'** (עד למילה ירושלים):

דוד עולה לירושלים. מדוע? משום שעד עכשיו הוא היה בחברון, בירת יהודה. אולם כעת, כאשר נהיה דוד מלך על כל ישראל, הוא מעתיק את בירתו באופן שיתאים למלוכה כללית על כל השבטים. ירושלים היא בירת האומה. עם הפְּרָדָה מחברון, נוכל להיזכר בדברים על אודותיה: מה אירע בה, מהו המבנה המיוחד שבה, כיצד הגיע דוד למקום לפני שבע שנים וכדו'. (כדאי להראות תמונה של מערת המכפלה, מצורף קישור בהרחבה).

פס' ו'-י' - כיבוש ירושלים: איננו נכנסים לעומק ההסברים של אופן הכיבוש, מכיוון שיש בתיאור הכתוב, פרטים רבים שאינם מובנים. המלצתנו היא לקרוא את הפסוקים ולהסביר באופן הפשוט ביותר, כי אנשי יבוס היו בטוחים בחוסר יכולתו של דוד לכבוש את העיר המבוצרת: "וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֹא תִבּוֹא הִנֵּה!... לֵאמֹר לֹא יָבֹא דָוִד הִנֵּה!"

העיוורים והפיסחים - יש לכך מספר הסברים בפרשנים, אך אנו ניתן רק את ההסבר, כי היו אלה אנשים עיוורים ופיסחים שהיו על החומה, מתוך זלזול בדוד כי אינו מסוגל לכבוש את העיר, אפילו אל מול אנשים חלשים אלו.

אך דוד כבש את העיר, קבע את ה"מִצְדָּה" כארמונו, וחיזק את בנין ירושלים.

← מהי עיר דוד? האזור הקדום ביותר של ירושלים שנכבש על ידי דוד המלך – זהו שטח קטן מדרום להר הבית, שהיה קודם לכן עיר יבוס (יהושע פרק י', שופטים פרק א'). בימינו, אלפי שנים אחרי המאורע המסופר בפרקנו, מתקיים מפעל עצום וחשוב של חשיפת אתרי עיר דוד - אבנים בנות אלפי שנים שמשמרות בקרבן את סיפורי התנ"ך ואת מורשת עמנו. מומלץ מאוד לסייר במקום, ולכל הפחות, להשתמש בתמונות, או בכלים הווירטואליים באתר עיר דוד, כדוגמת [סיור וירטואלי](#) שבו ניתן "לנקות" את כל מה שעל פני השטח בירושלים עד שנשארת המחשה של עיר דוד כפי שהייתה לפני 3000 שנה, להכיר את מעיין הגיחון – הגדול והחשוב במעיינות האזור, ועוד.

← שימו לב למילים המתארות את כיבוש ירושלים, בפס' י': "וה' אלוהי צבאות עמו". בזכות מי הצלחתו של דוד? בזכות ה'! וכך גם עם הצלחתו של דוד, מתגדל שם שמים בכל הארץ.

כעת נראה, כי אל מול כיבוש ירושלים וממלכתו של דוד ישנן שתי תגובות שונות בעמים הנמצאים באזור:

1. מלכות צור.

נקרא את פס' י"א, כאשר ההוראה לתלמידים היא להסביר בלשונם מה עושה מלך צור.

מלך צור שולח מתנות וחומרי בנייה לדוד לצורך בניית ארמונו.

צור הייתה מהערים הנוודעות והחשובות בעולם העתיק, והנמל שלה לחוף הים התיכון, היה צומת מסחר בינלאומי חשוב. ההכרה של חירם במלכות דוד, והארמון שבנה לכבודו בירושלים, הם אותות בינלאומיים חשובים לדוד כי המלכות נכונה בידו. (מתנות הניתנות מממלכה לממלכה כדי לבסס קשרי ידידות, הן תופעה ידועה בהיסטוריית העמים. דוגמה מוכרת מהעת החדשה דווקא, היא "פסל החירות" שניתן כמתנה מצרפת לארה"ב לציון חגיגות המאה של עצמאותה של ארה"ב.)

← המורה יבקש מהתלמידים לכתוב מכתב ברכה, הנשלח מחירם מלך צור לדוד. עליהם להקריאו בתור ראשי המשלחת העומדים מול דוד המלך.

סיכום ביניים לקראת פס' י"ב: דוד מולך על כל עם ישראל, והוא כובש את ירושלים ובונה שם ארמון. זהו שיא ההצלחה האפשרית, הכול ורוד ומזהיר.

בואו נראה את הפסוק הבא...

קריאת פס' י"ב והדגשת מעלתו העצומה של דוד, שגם בשיא ההצלחה, יודע כי הכול מאת ה' ושמטרת כל שפע הטוב שנתן לו, היא בעבור עם ישראל.

← ניתן בשלב זה להשמיע את השיר "וזכרת" – (מתוך דברים ח', י"ח)

<https://www.youtube.com/watch?v=7BnH2ODgkWA>

בהמשך אנו קוראים על נשיו וילדיו של דוד בפס' י"ג-ט"ז.

דיברנו על כך שישנן שתי תגובות שונות למלכות דוד ולכיבוש ירושלים: האחת הייתה מצד ממלכת צור שהעניקה לדוד מתנות. וכעת נפגוש את התגובה השנייה.

נקרא פס' י"ז- כ"א.

2. הפלישתים- נלחמים מול דוד.

ניתן לתלמידים למלא את הפרטים על המלחמה.

(ניתן לעשות זאת על כל מלחמה בנפרד, וניתן לעשות זאת כטבלה המכילה את שתי המלחמות. מצ"ב טבלה בפרק ההרחבות.)

מלחמה ראשונה

מי נלחם מול דוד?

היכן?

מה שואל דוד את ה'?

תשובת ה':

מי ניצח?

פלישתים נלחמים בעמק רפאים (ליד ירושלים), דוד שואל את ה' אם להילחם בהם ואם ה' ייתן אותם בידיו, ותשובת ה' היא כי יעלה והוא ינצחם. ואכן בסיום המלחמה, דוד מנצח את הפלישתים.

אך לאחר מכן, שוב מנסים הפלישתים להילחם בדוד.

מלחמה זו יותר מורכבת, ולכן נמלא את התשובות יחד עם התלמידים.

נקרא את פס' כ"ב- כ"ה.

מי נלחם מול דוד?

היכן?

מה שואל דוד את ה'?

תשובת ה':

מי ניצח?

שוב המלחמה נערכת בעמק רפאים. דוד שואל את ה' אם לצאת נגד הפלישתים, אך הפעם תשובת ה' היא: "לא תעלה, הסב" – עליו לבוא אליהם מסביב. וכאשר הוא ישמע את "קול צעדה בראשי הבכאים" – רש"י: אלו מלאכים הצועדים בראשי האילנות, אשר באים לעזרתו של דוד – אז הוא יצא למלחמה. דוד שומע לדבר ה', ומכה מכה גדולה בפלישתים, כך שהוא מסלקם משטח נרחב בארץ. "עד בואך גזר" – כדאי להראות במפה את אזור גזר (סביבות לטרון).

← ניתן לאתר במפה את מקומן של ממלכות צור ופלישתים, ולהדגיש את השונה בהתייחסותן להצלחת דוד. נבקש מצוותי תלמידים להכין "ניירות עמדה", שמגישים יועצי הממשל הצורי והפלישתי בעקבות פעולות דוד בירושלים – עליהם לכתוב ולנמק מהי עמדתם וגישתם בנוגע למה שעשה דוד, וכיצד לדעתם צריכה ממלכתם לנהוג כעת. חלק מהתלמידים יכינו נייר עמדה צורי, וחלקם יכינו נייר עמדה פלישתי. הנייר יסתמך על המובא בפסוקים.

לפני המשימה, נערוך מעין סימולציה, כדי שהתלמידים יבינו מה נדרש מהם.

המורה יאמר שהוא כעת שר בממלכת צור – כיצד לדעתכם הוא מרגיש, ומה הוא חושב כלפי ממלכת דוד? (התשובות יצטרכו להתאים למה שעושה מלך צור) וכן לגבי הפלישתים.

← לסיום הפרק, נחזור ונדגיש את מעלתו של דוד, שגם כשהוא הגיע להצלחה כבירה בתוך זמן קצר מאז המלכתו – הוא נאמן לה'.

נבקש מהתלמידים לחפש בכל הפרק, פסוקים ומעשים המעידים על כך.

(לדוגמה: פס' י': "וְהָיָה אֶל־לְהִי צְבָאוֹת עֲמוּנִי, פִּסִּי יִיט, כִּי־ג: "וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה' , פִּס' כ' – "פָּרַח ה' אֶת אֲבִי לְפָנָי" וכדו')

הצעות להמחשה:

סיור וירטואלי בעיר דוד - בעזרת מחשב ומקרן, יקרין המורה את הסיור הווירטואלי של עיר דוד.

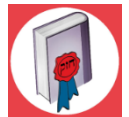
כתיבת סצנת המחזה - התלמידים יכתבו על הגעת המשלחת מצור, באופן של המחזה. השיר "וזכרת" - לביטוי העוצמה של זכירת ה' גם כאשר אדם נמצא בזמני הצלחה וטוב. ניירות עמדה - להמחשת הבדלי הגישות בין ממלכת צור ובין הפלישתים. מפה - המיקום של חברון וירושלים, המיקום של צור ופלישתים, המיקום של גזר.

מסרים והפנמה:

ראינו את הצלחתו "המסחררת" של דוד, שהפך להיות למלך על כל העם, שכבש את ירושלים בקלות, ושבניגוד לכל התחזיות, קיבל מתנות ממלך צור שנחשבה לממלכה חשובה באזור. ולמרות הכול – דוד זוכר בכל רגע כי כל השפע וההצלחה באים מעם ה' ושמטרתם היא להיטיב עם העם. דוד שואל את ה' על כל צעדיו, ודבק בו.

סיכום:

בתחילת הפרק, הגיעו כל שבטי ישראל בבקשה לדוד כי ימלוך עליהם, ודוד נענה וקורת ברית עם זקני העם. לאחר המלכתו, הוא פונה לירושלים המהווה עיר הבירה לכלל עם ישראל. היבוסים היושבים בעיר, לועגים ומזלזלים בו, וחושבים שהוא לא יצליח לכבוש את ירושלים, אך דוד כובש אותה ומתיישב בה. בעקבות כך, מתעוררות שתי תגובות שונות בקרב העמים מסביב: חירם מלך צור שולח לדוד מתנות וחומרי בנייה לבית המלך, אך בניגוד לכך, הפלישתים עולים פעמיים למלחמה אל מול דוד. בשתי מלחמות אלו, שואל דוד את ה' כיצד לנהוג, והוא מנצח. ראינו בפרק זה, כי דוד כל העת דבק בה', ומכיר בכך שכל כוחו מגיע לו מאת ה'.

הרחבות:

א. תמונת מערת המכפלה : <http://www.daat.ac.il/daat/multi/meara/3.htm>

ב. מיצג תלת מימד בעיר דוד : <http://www.cityofdavid.org.il/>

ג. השיר "וזכרת" – <https://www.youtube.com/watch?v=7BnH2ODgkWA>

ד. טבלה לסיכום קרבות דוד מול הפלישתים, פסוקים י"ז-כ"א.

מלחמה ראשונה	מלחמה שנייה	
		מי נלחם מול דוד?
		היכן?
		מה שואל דוד את ה'?
		מהי תשובת ה'?
		מי ניצח במלחמה?

